

14. 8. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nejasnosti v insolvenčním řízení: jak správně uplatnit náhrady nákladů nalézacího řízení

Že jsou s uplatňováním práva spojeny náklady, je známá věc, výjimkou nejsou ani insolvenční řízení. Mnohdy jde přitom o nemalé částky. Aktuálně se řeší otázka, kdy a jakou formou tyto náklady uplatnit.

Problematiku uplatňování náhrady nákladů nalézacího řízení, tedy na uplatňování práva před soudem, řešil Nejvyšší soud ČR („NS“). Potíž je, že v rozsudku pouze vymezil, jak tyto pohledávky uplatňovat nejde, zatímco způsobu, jak je uplatnit správně, se již nevěnoval. Protože ale právě to potřebujeme určit, pokusím se o určení způsobu *de lege lata* nyní.

Zevrubnější analýzou stěžejního rozsudku NS sp. zn. 29 ICdo 62/2014 ze dne 31. března 2015 (dále jen „*Rozsudek NS*“) se již zabývali jiní,[1] nicméně věnovali se hlavně jeho dikci. Proto má smysl krátké shrnutí onoho rozhodnutí.

V uvedeném případě proti dlužníku, kterému bylo následně povoleno oddlužení, věřitel přihlásil pohledávku, jejímž příslušenstvím byl mimo jiné nárok na náhradu nákladů řízení. Ten soud věřiteli přiznal platebním rozkazem, který ale nenabyl právní moci a byl zrušen, neboť se jej nepodařilo doručit. Následně v dané věci padl rozsudek pro zmeškání, ve kterém soud náhradu nákladů proti dlužníkovi věřiteli přiznal.

Stěžejním východiskem, které NS zopakoval a aplikoval v dané věci, je, že nárok na náhradu nákladů řízení má základ v procesním právu. Proto dle NS vzniká teprve na základě pravomocného rozhodnutí soudu, které má v tomto směru konstitutivní povahu.[2]

Z tohoto východiska vyplývá, že moment vzniku pohledávky za dlužníkem z titulu nároku na náhradu civilního nalézacího řízení je vázán k datu právní moci meritorního rozhodnutí, které je v části ohledně náhrady nákladů řízení konstitutivní. Na rozdíl od části, ve které soud rozhoduje v meritu věci, kde výrok bývá toliko jen deklaratorním, kdy jen soudně deklaruje a aprobejuje stav resp. vztahy, které mezi spornými stranami existovaly a existují z hmotného práva. Lidskou řečí – podle NS teprve poté, co soud určí, že původní pohledávka je oprávněná, vzniká pohledávka nová (na náhradu nákladů).

Dřívější stanovisko NS[3] se opírá o ustanovení § 142 an. ve spojení s ust. § 140 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád (dále jen „OSŘ“), které uvádějí, že „[K]aždý účastník platí náklady řízení, které vznikají jemu osobně, a náklady svého zástupce. Společné náklady platí účastníci podle

poměru účastenství na věci a na řízení.“[4] a „[ú]častníku, který měl ve věci plný úspěch, přizná soud náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl.“ Citovaná ustanovení, ze kterých NS vyšel, hovoří o tom, kdo nese náklady a pak stanoví soudu povinnost náhradu nákladů přiznat, avšak tato ustanovení zcela mlčí o otázce vzniku tohoto nároku.

O tomto blíže hovořilo ust. § 121 odst. 3 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „SOZ“), (účinného v době vydání Stanoviska NS), podle kterého „[p]říslušenstvím pohledávky jsou [...] náklady spojené s jejím uplatněním.“, a dnes v zásadě totéž stanoví § 513 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“).

Vzhledem k původní úpravě SOZ bylo dovozeno, že příslušenství sdílí osud věci hlavní,[5] k čemuž NOZ stanoví v ust. § 510 odst. 2 vyvratitelnou právní domněnku, že „[se má] za to, že se právní jednání a práva i povinnosti týkající se hlavní věci týkají i jejího příslušenství.“

Zde je tedy klíč k problému. Nejvyšším soudem dovozený závěr, že nárok na náhradu nákladů řízení vzniká až pravomocným rozsudkem, je v rozporu s právě uvedeným, když vlastní hmotněprávní nárok nevzniká rozsudkem, ale je jím toliko jen deklarován (protože má oporu v hmotném právu).

Vidíme tu značný nesoulad mezi výslovným doslovným zněním hmotněprávní normy a výkladem normy procesně-právní.

V teoreticko-právní rovině lze uvedené odmítnout s poukazem na přespříliš formalistický přístup, který je zejména Ústavním soudem (dále jen „ÚS“) opakovaně odmítán.[6] To by mohlo (a mělo) mít dopad i do právní praxe. Pokud totiž názor Ústavního soudu NS nerespektuje, je možné se ústavní stížností domáhat zrušení uvedeného rozhodnutí.

To je ale možné až jako postup následný a nejspíš velmi zdlouhavý. Kromě toho se domnívám, že je v praxi rozumnější zvolit postup, který odráží rozhodovací praxi vyšších soudů (i když by byla v rozporu s názorem ÚS).

V praktické rovině je nutno řešení pak rozdělit do dvou možných vývojových větví dle specifických případů jednotlivých insolvenčních řízení a s nimi spojených účinků.

V první řadě připadají v úvahu rozhodné skutečnosti, tak jak se udály v případě citovaného Rozsudku NS. Tam se totiž jednalo o oddlužení, což mělo za následek, že nenastaly účinky dle insolvenčního zákona[7]. Proto civilní řízení, kde byla daná pohledávka uplatněna u soudu, pokračovalo, až bylo vydáno meritorní rozhodnutí a spolu s ním pravomocně přiznána náhrada nákladů řízení. Právní mocí tohoto rozhodnutí tato pohledávka vznikla, a pak ve smyslu ust. § 168 IZ[8] stala pohledávkou za podstatou. K uspokojení pohledávky pak dojde v režimu uspokojování pohledávek za podstatou a její nepřihlášení resp. chybné přihlášení jako podmíněné, není na škodu věřitele. Mohla tedy být nadále v rámci insolvenčního řízení uspokojena.

V druhé řadě nastupují takové skutečnosti a právní režim případu, které jsou odlišné od shora uvedeného. Rozhodné okolnosti lze shrnout tak, že věřitel má vůči dlužníkovi nepravomocně přisouzenou náhradu nákladů řízení, když toto řízení bylo ze zákona přerušeno ve smyslu ust. § 263 odst. 1 IZ nebo nově (od 1. 1. 2014) dle ust. § 140a IZ.

V takovémto případě pak dle názoru NS není možno přihlásit pohledávku resp. příslušenství pohledávky z titulu náhrady nákladů řízení jako podmíněnou pohledávku. Přesněji řečeno dle dikce Rozsudku NS pohledávku z titulu náhrady nákladu řízení není možno vůbec přiznat, neboť nevznikla.

Vzhledem k účinkům ust. § 263 odst. 1 IZ a ust. 140a (které nebylo v Rozsudku NS zvažováno, neboť v dané věci ještě dle přechodného ustanovení nemělo být aplikováno) pak nestanovuje-li insolvenční zákon jinak, nelze v řízeních, jež byly přerušeny vydáním rozhodnutí o úpadku dlužníka, pokračovat po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku. Obvykle tedy do skončení insolvenčního řízení.

To samo o sobě nemá vliv na materiální uplatnění práva na náhradu nákladů řízení, když k této může dojít po skončení insolvenčního řízení.

Z ekonomické stránky věci je nutno danou pohledávku do insolvence přihlásit a to zejména s ohledem na účel insolvenčního řízení a na skutečnost, že velikost pohledávky v korunách má rozhodující vliv na rozhodování o způsobu řešení úpadku.

Jako rozumné se jeví uplatnit pohledávku na náhradu nákladů řízení nikoliv z titulu náhrady nákladů řízení, ale z titulu příslušenství pohledávky – nákladů spojené s jejím uplatněním ve smyslu ust. § 513 NOZ.

Tento příspěvek tedy uzavírám se závěrem, že citovaný *Rozsudek NS* lze za daných okolností považovat za správný s tím, že jeden ze stěžejních předpokladů, na kterém je postaven (tj. moment vzniku nároku na náhradu nákladů soudního řízení) nezůstává bez pochyb. A to zejména s ohledem na změnu IZ, kdy argumentace dle doktríny ve spojení s účinky ust. § 140a IZ znemožňuje věřiteli jakkoli uplatnit svůj nárok na zaplacení nepravomocně přiznaných nákladů řízení.

Uvedený postup, tj. uplatnění nároku na náhradu nákladů řízení přihláškou do insolvenčního řízení z titulu příslušenství ve smyslu ust. § 513 NOZ, lze doporučit i v případě, že tyto náklady na vedení sporu vůči dlužníkovi byly vynaloženy a v dané věci nedošlo ani k vydání nepravomocného rozhodnutí, jímž, by tyto byly věřiteli přiznány.

To vše však platí pouze v případě, kdy má věřitel důvodně za to, že jeho pohledávka je skutečně po právu (tedy i její příslušenství) a to s ohledem na sankci dle ust. § 178 odst. 1 věta druhá, kdy pohledávka, jež se ukáže být příliš nadsazená, nemusí být uznána vůbec.

Mgr. Martin Vojtíšek

[DBK PARTNERS, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

V Parku 2323/14
148 00 Praha 4

Tel.: +420 244 912 463
Fax: +420 244 912 803
e-mail: ak@dbkp.cz

[1] Např. - dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#).

[2] Vychází z Usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 31 Cdo 488/2009, které vychází z bodu XXXVII. Stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, uveřejněné pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

[3] dle bodu XXXVII. Stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia NS ze dne 17. 6. 1998, uveřejněného pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Stanovisko NS“)

[4] Ust. § 140 odst. 1 OSŘ ve znění účinném ke dni vydání daného stanoviska NS

[5] Rozsudek NS sp. zn. 26 Cdo 2975/2000 ze dne 17. ledna 2002

[6] Např. nálezy ÚS sp. zn. Pl. ÚS 21/96, sp. zn. Pl. ÚS 19/98, sp. zn. I. ÚS 2736/07 nebo sp. zn. I. ÚS 2232/07.

[7] ust. § 263 odst. 1 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)(dále jen „IZ“)

[8] (dříve dle ust. § 31 odst. 2 zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“))

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Obvyklé hospodaření po zahájení insolvenčního řízení: hranice přípustného jednání podle § 111 insolvenčního zákona](#)
- [Sanace, nebo zkrácení věřitelů aneb co si vzít z kontroverzní kauzy ve věci MORA-TOP](#)
- [Korporátní dluhopisy v ČR: růst trhu, regulatorní limity a koncentrace rizik v segmentu podlimitních emisí](#)
- [Notářský zápis s přímou vykonatelností ve světle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Promlčení před splatností? Kritická analýza judikatury Nejvyššího soudu k tzv. actio nata](#)
- [Přičitatelnost jednání třetích osob dlužníkovi pro účely posouzení neúčinnosti: ano nebo ne?](#)
- [Srážka za prodej v insolvenci při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy o vzájemném plnění v insolvenci – judikатурní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)